

Úvod

Ve dnech 9.–11. března 2016 uspořádala Krajská hygienická stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě, ve spolupráci s Fakultní nemocnicí Ostrava, 16. ročník konference s mezinárodní účastí Slezské dny preventivní medicíny, která proběhla v Hotelu Sepetná v Ostravici. Konference, konané pod záštitou hlavního hygienika ČR, hejtmána MSK a České lékařské komory, se zúčastnilo 220 odborníků ze zdravotnických organizací, krajských hygienických stanic, zdravotních ústavů a vědeckých institucí. Do programu bylo zařazeno více než 50 prezentací a 16 posterů.

Slavnostního zahájení se ujala MUDr. Helena Šebáková, ředitelka Krajské hygienické stanice Moravskoslezského kraje se sídlem v Ostravě a po přivítání hostů uvedla MUDr. Vladimíra Valentu, Ph.D., hlavního hygienika ČR a dr. Grzegorze Hudzika, zástupce hlavního hygienika Polska, kteří seznámili přítomné s aktuálním děním v hygienické službě jednotlivých zemí.

Program konference je tradičně multioborový, zaměřený na současné aktuální problémy, a právě proto nosným tématem prvního dne byla migrace obyvatelstva. MUDr. Helena Šebáková uvedla nosné téma přednáškou z historie lidstva, kdy migrace obyvatelstva, války a přírodní katastrofy hrály vždy významnou roli při vzniku pandemií.

Migrace obyvatelstva

Za ministerstvo vnitra prezentovala pohled na problematiku migrace obyvatelstva Mgr. Ilona Krsková, která popsala typy zařízení pro běžence a způsob zajištění zdravotní péče. Zástupce Policie ČR schematicky představil možnosti cizinců v ČR z hlediska přechodného nebo trvalého pobytu. Zajímavé je, že rodinný příslušník cizince, který má v ČR legální pobyt, nabývá tytéž práva. Migranti zachytávaní na našem území však zpravidla nemají žádné doklady nebo disponují padělanými doklady. Česká republika je jako migrační trasa využívána ojediněle, na rozdíl od Bulharska, Srbska, Chorvatska, Rakouska. Zástupce hlavního hygienika Polské republiky zmínil seznam infekčních nemocí, např. záškrt, cholera, břišní tyfus, infekci divokým poliovirem, jejichž zjištění může být důvodem odepření vstupu cizince na území Polska. Riziko propuknutí epidemie v Polsku v souvislosti s přílivem migrantů vyhodnotil jako minimální.

Z dalších přednášek vybíráme zajímavou prezentaci MUDr. Rastislava Maďara. Zdůraznil, že zdravotní rizika a možnosti šíření různých nákaz nemusí souviset se zemí, ze které migranti pocházejí, ale s tábory, kterými prošli. Rizikem jsou infekční nemoci, které se přenášejí vzdušnou cestou, případně kontaktem s asymptomatickými nosiči či osobami v inkubační době. O praktických zkušenostech s migranty přijatými v rámci programu MEDEVAC (z anglického Medical Evacuation) hovořila MUDr. Zdeňka Jágrová z Hygienické stanice hl. města Prahy. Je připravována vyhláška ministerstva vnitra, ve které by u vstupního vyšetření migrantů nemělo chybět RTG plic, vyšetření HIV/AIDS a očková-

ní všech dětí do dovršení 15 let proti spalničkám, příušnicím, zarděnkám. V další prezentaci prof. MUDr. Jiří Beneš, CSc. komentoval riziko šíření multirezistentních kmenů bakterií v souvislosti s migrací osob.

Infekční epidemiologie

Program druhé poloviny dne byl věnován legionelám. Z přednášky Legionely v zahradních substrátech RNDr. Vladimíra Drašara ze Zdravotního ústavu Ostrava vyplynulo, že půda je pro tyto mikroorganismy přirozeným prostředím, v ČR ale nebyly nalezeny virulentní typy legionel. Riziko infekce je tedy nízké, přesto je při práci se zahradními substráty vhodné používat ústní masku a následně zajistit důkladné mytí rukou. V dalších prezentacích byly popsány možnosti vzniku onemocnění legionelózou z rehabilitačních van, chladicích věží nebo wellness center. V diskuzi zazněl nesouhlas s mírnými a nekonkrétními požadavky legislativy na léčebné vany.

Poslední odborná část tohoto dne byla věnována problematice viru Zika, prezentované MUDr. Hanou Zelenou z Národní referenční laboratoře pro arboviry. Diskutován byl způsob přenosu pohlavním stykem či transfuzí. Podstatné informace o možnosti přenosu viru sdělil RNDr. František Rettich, CSc. ze SZÚ Praha. Primárním vektorem je komár *Aedes aegypti*, pro evropské země je zkoumána možnost přenosu komárem *Aedes albopictus*. Závěrem doporučil těhotným ženám zvážit cestu do země s výskytem onemocnění vyvolaných virem Zika, informovat se o situaci, používat repelenty, síť a spát v klimatizovaných místnostech.

Pozdní diagnostiku HIV infekce u pacientů AIDS centra Ostrava v letech 2000–2015 komentovala MUDr. Daniela Bartková. Počet infikovaných osob se ani přes rostoucí informovanost nesnižuje. U pozdně diagnostikovaných pacientů dochází k dřívějšímu propuknutí onemocnění i nástupu oportunních infekcí. V navazující přednášce MUDr. Zdeňka Jágrová z Hygienické stanice Hlavního města Prahy řešila problematiku vědomého nechráněného styku u osob s prokázanou nákazou HIV.

Posterová sekce

Na úvod druhého konferenčního dne autoři 16 posterů představili svoji práci a diskutovali na různá témata, například z oblasti nutričních doporučení, práce ve velkoplošných kancelářích nebo fungování poraden HIV. Další postery byly zaměřeny na problematiku vysoce nebezpečných nákaz, taktických cvičení a transportu pacienta. I tato forma prezentace se stává velmi oblíbenou.

Voda

Odborný program pokračoval problematikou výskytu pesticidních látek a jejich metabolitů v pitné vodě. Úvodní přednáška MUDr. Hany Jelíkové poukázala na široké využití pesticidních látek s různou perzistencí v životním prostředí a jejich toxicitu. V životním prostředí

dochází k postupné degradaci pesticidních látek, ze kterých mohou vznikat metabolity více či stejně toxické jako mateřská látka (relevantní metabolit) nebo méně toxické (nerelevantní metabolit). Přednáška MUDr. Michaela Víta, Ph.D. se podrobně věnovala problematice posuzování relevantnosti pesticidů. RNDr. Vladimír Sázel seznámil posluchače s možnostmi laboratorních stanovení pesticidních látek a jejich metabolitů, doc. Ing. Dolejšek, CSc. uvedl různé možnosti odstranění pesticidních látek při úpravě vody, včetně použití aktivního uhlí.

Největší epidemii z veřejného vodovodu v České republice od roku 1959 byla věnována přednáška MUDr. Hany Jeligové. K epidemii došlo koncem května minulého roku na území města Prahy v části Dejvic a Bubenče, kdy bylo odhadem postiženo 11–12 tisíc obyvatel. Přednášející seznámila podrobně s průběhem havárie, postupem hygienické služby a šetřením k objasnění příčin havárie.

Blok prezentací o vodě pokračoval zajímavým sdělením RNDr. Jany Doležilkové o šetření výskytu cerkáriové dermatitidy v Moravskoslezském kraji v souvislosti s koupáním na koupacím místě Brušperk. U plžů nalezených v nádrži byla prokázána přítomnost larválních stádií ptačích *Schistosom* rodu *Trichobilharzia spp.*, které jsou původci tohoto onemocnění. Voda v nádrži byla označena jako nevhodná ke koupání.

Životní a pracovní prostředí

V souboru přednášek o životním prostředí zazněly důležité informace týkající se zdrojů znečištění ovzduší v Moravskoslezském kraji, které prezentovala Ing. Lucie Hellebrandová a v oblasti Ružomberku, které prezentoval Mgr. Jiří Bílek, Ph.D. Podle výsledků sledování závažnou roli hrají nejen velké průmyslové zóny, ale i doprava, lokální topeniště a dálkový transport.

Problematikou pracovního prostředí se zabývaly Mgr. Eva Pyšová, MUDr. Anna Šplíchalová, Ph.D. a Mgr. Eva Pavelková ze Zdravotního ústavu Ostrava. Kromě metodiky měření lokální svalové zátěže byly zmíněny výsledky měření u vytipovaných profesí a poukázáno na rozdílnost vnímání úrovně rizika onemocnění horních končetin z přetěžování z pohledu legislativního a zdravotního. Dalším specifickým problémem je přetěžování ošetřovatelů pracujících v sociálních službách, zejména při 12hodinových směnách. RNDr. Bohumil Pokorný, CSc. představil dotazníkovou metodu k objektivizaci pracovní schopnosti zaměstnance. Zahraniční studií bylo prokázáno, že potíže v soukromém životě (zdravotní, partnerské), nedobré vztahy na pracovišti a nespokojenost s pracovní náplní se mohou negativně projevit v pracovním výkonu. Tímto dotazníkem může zaměstnavatel vyhodnotit situaci a snažit se o zlepšení motivace zaměstnance k práci.

Následovalo sdělení mgr. inž. Teresy Walgy o nemocech z povolání v regionu Cieszyn, kde za nejvýznamnější lze považovat uhlokopskou pneumokoniózu. Závěr patřil prezentaci doc. MUDr. Evžena Hrnčíře na téma zdravotnická problematika pobytu a práce v zahraničí. Této problematice stále není věnována dostatečná pozornost, přestože je cestování do exotických zemí, ať už v rámci dovolené nebo za pracovními příležitostmi, naprosto běžnou záležitostí. Nejedná se jen o potřebná očkování, léky a vyšetření, ale o komplexní připravenost

na život v zahraničí. Ať už jde o stravovací návyky, náboženství, zvyklosti, vyhledání pomoci při zdravotních komplikacích, zajištění psychické odolnosti.

Správní delikty

Poprvé byl do programu konference zařazen soubor přednášek z oblasti správních deliktů. Na úvod JUDr. Božík Buchtela porovnal možnosti sankčních oprávnění jednotlivých inspekčních orgánů. Pozornost byla dále věnována provozním řádům dle zákona č. 258/2000 Sb. a problematice preventivního dozoru v hygienické službě, která v oblasti posuzování projektové dokumentace a kolaudací staveb je dotčeným orgánem státní správy. Velmi přínosným příspěvkem byla přednáška Mgr. Evy Siejové, která se zabývala přestupky a správními delikty podle kontrolního řádu, zejména neposkytnutím součinnosti ze strany kontrolované osoby při výkonu státního zdravotního dozoru. Na závěr vystoupil Mgr. Jiří Gottwald z Krajského soudu Ostrava a sdělil posluchačům své zkušenosti ze správního trestání v soudním přezkumu.

Bezpečnost potravin a nutrice

Poslední den konference byl věnován problematice bezpečnosti a nutriční hodnoty potravin. V úvodní přednášce Mgr. Svatava Bischofová informovala o fungování programu Nutrivigilance. Program slouží ke sběru dat o nežádoucích účincích různých druhů potravin, např. potravin nového typu, doplňků stravy. Poskytování informací je nepovinné, hlášení mohou prostřednictvím on-line dotazníku podat jak spotřebitelé, tak odborníci. V roce 2015 bylo z celé ČR hlášeno 17 případů.

Aktuálním tématem konzumace alkoholu se zabývala Ing. Mgr. Michaela Suchánková, která uvedla údaje o spotřebě alkoholu v různých zemích. V ČR je spotřeba alkoholu tradičně jedna z nejvyšších v Evropě a má dopady na zdraví i v sociální oblasti. Jednotlivé státy mají vodítka pro nízkorizikovou konzumaci alkoholu, avšak v doporučeních existuje značná variabilita. Konzumace současně s pokrmem je méně škodlivá, nedoporučuje se nárazové pití a žádoucí je 1 a více dnů v týdnu bez alkoholu. Závěrem – nízké riziko neznamená žádné riziko.

Předmětem následující prezentace bylo stravování seniorů, u kterých existují problémy s příjmem stravy z důvodů nechutenství, ztráty chrupu, snížení pocitu žízně, zhoršení pohyblivosti, zraku, sluchu, ale také z důvodu nemoci. Nezanedbatelná je rovněž finanční stránka. U seniorů je nutné zajistit dostatečný přívod bílkovin, vitamínů, minerálních látek a předcházet malnutrici pravidelným sledováním hmotnosti a zdravotního stavu.

Neméně zajímavé byly poznatky o dietním stravování ve školských zařízeních z pohledu nutričního terapeuta a o pozitivních i negativních vlivech konzumace masa. Velmi přínosné bylo sdělení MVDr. Haliny Matějové, která vysvětlila podstatu vzdělávání odborníků na výživu v ČR a poukázala na často nedostatečné znalosti některých „výživových poradců“. Za odborníky v této oblasti lze považovat nutričního terapeuta, asistenta ochrany a podpory veřejného zdraví a nutričního specialistu, kteří své vzdělání získali několikaletým studiem. Absolvování krátkodobých kurzů rozhodně nestačí.

Ukončení odborného programu patřilo Martě Špilíngové, M.A., MPH z Ministerstva zdravotnictví, která podala přehled o dotačních programech MZ ČR v oblasti podpory zdraví a prevence HIV. Jednalo se např. o projekty: Rotopedtours a pěškotours 2015 (pro seniory), Hry našich babiček a dědečků (pro MŠ, zaměřeno na pohybovou gramotnost), Muži proti rakovině, Zdravé koule (prevence nádorů varlat), Akademie zdravého životního stylu – Vím co jím a piju, Netopeer – vrsťevnické vzdělávání v oblasti prevence rizikového chování (HIV/AIDS), Besedy s HIV pozitivním lektorem. V prezentaci Mgr. Karin Petřekové jsme byli informováni o konkrétních edukačních programech pro MŠ a ZŠ v Ostravě se zaměřením na prevenci obezity, správné stravovací návyky a pohybovou aktivitu.

Posledním bodem programu bylo téma, které je v současné době velmi aktuální a ovlivňuje životy nás všech – tímto tématem je stres. Přednáškou PhDr. Mgr. Jero-

nýma Klimeše, Ph.D. s názvem „Jak zvládat stresové a krizové situace“ byla konference ukončena.

Závěr

Tak jako předchozí ročníky i 16. ročník konference splnil svůj cíl – diskutovat k aktuálním otázkám současnosti, zajistit pohledy odborníků z různých úhlů, navázat kontakty a vytvořit možnosti pro další spolupráci. Přátelskou atmosféru tohoto setkání umocnilo krásné prostředí Beskyd, noční výstup na Lysou horu i společenský večer v lidovém stylu. Děkujeme vedení hotelu Sepetná, příznivcům a všem účastníkům za podporu konference.

*Za organizační výbor
MVDr. Renáta Brablcová*